

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ДРОБЯЗКО ЛЮДМИЛА ^аВІСИЛІВНА

**МАРКЕТИНГОВЕ СТРАТЕГІЧНЕ
ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА
НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Спеціальність 08.06.03 — “Маркетинг”

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків — 1997

00751981 (V)

Дисертація в рукописі.

Робота виконана в Державному науковому центрі лікарських засобів (м.Харків).

Наукові керівники: кандидат економічних наук, професор
Афанасьєв Микола Васильович,

доктор фармацевтичних наук, професор
Ровсоха Таїсія Миколаївна

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, академік
Академії економічних наук
Одінцова Галина Сергіївна,

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Зверева Клавдія Юріївна

Провідна установа - Інститут економіки промисловості НАН
України (м.Донецьк).

Захист відбудеться "26" 06 1997 р. о 12 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 01.12.02 по
присудженню наукового ступеня кандидата економічних наук у
Харківському державному економічному університеті за адре-
сою: 310001, м.Харків, пр.Леніна, 9-а.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Харківсь-
кого державного економічного університету за адресою:
310001, м.Харків, пр.Леніна, 9-а.

Автореферат розісланий "23" 05 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, професор *Аз* — М.С.Дороніна

Дв. 37.975

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1.1. Актуальність теми дослідження. В наш час в Україні відчувається дефіцит лікарських засобів. Задоволення потреби державних установ охорони здоров'я в лікарських засобах знижується. В ряд дефіцитних попали не тільки життєво необхідні препарати, а й найпростіші лікарські засоби, необхідні для першої медичної допомоги. Рівень задоволення населення України власними готовими лікарськими засобами на сучасному етапі складає близько 25 %. Це стало результатом порушення і розриву економічних зв'язків, зниження обсягів і рівня наукових досліджень, недостатнього розвитку матеріально-технічної бази підприємств медичної та мікробіологічної промисловості.

Концепція розвитку як практичної охорони здоров'я (в частині повного задоволення попиту в високоефективних лікарських засобах), так і медичних та мікробіологічних підприємств повинна базуватись на науково обгрунтованому прогнозі. При цьому прогнозуемий ступінь забезпечення населення і лікувальних установ Міністерства охорони здоров'я України лікарськими засобами не можна розглядати окремо від комплексної оцінки рівня науково-технічного прогресу підприємств медичної та мікробіологічної промисловості, який є визначальним в умовах ринкових відносин.

Для вирішення цієї соціальної задачі - збільшення виробництва медикаментів - вимагається значне розширення наукових досліджень і розробок, формування сучасної концепції за техніко-економічним обгрунтуванням створення і виробництва медикаментів, розширення їх асортименту з умовою забезпечення їх конкурентоспроможності.

Вагомий внесок у вирішення проблеми прогнозування виробництва й управління розвитком народного господарства на всіх рівнях зробили такі вчені, як Аганбегян А.Г., Вітренко Н.М., Алдохін І.П., Герасимчук В.І., Голіков В.І., Одинцова Г.С., Чумаченко М.Г., Ямпольський С.М. та ін.

Разом з тим проблема прогнозування потреби в медикаментах у період ринкових відносин і на їх підставі питання маркетингової орієнтації підприємств мало досліджені.

Актуальність і значення цих проблем для України зумовили вибір теми дисертації.

ДЛЯ НАЧ. А. СЕРВАНКА
АФ Укробіохімія

1.2. Мета і завдання дослідження. Мета даної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні розробки методичних засад і практичних положень з прогнозування потреби та розвитку виробництва лікарських засобів в Україні.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання:

досліджено демографічні зміни, динаміку захворюваності і ступінь забезпечення ліками населення України;

обґрунтовано напрямки і підходи до розвитку науково-технічного прогресу на хіміко-фармацевтичних підприємствах;

виконано аналіз науково-дослідних робіт по створенню лікарських засобів і розроблено рекомендації щодо оцінки ефективності науково-технічних засобів;

вивчено сучасний стан виробництва лікарських засобів на підприємствах України та обґрунтовано перспективи і напрямки його розвитку;

розроблено і науково обґрунтовано методичні рекомендації з прогнозування потреби в лікарських засобах і розвитку хіміко-фармацевтичного виробництва на підприємстві, науково-технічного прогресу в галузі;

визначено перспективну потребу України в лікарських засобах за рядом фармакотерапевтичних груп;

розроблено концепцію науково-технічного розвитку виробництва лікарських засобів в Україні на перспективу.

1.3. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є соціально-економічні та організаційні процеси при вирішенні питань забезпечення населення України лікарськими засобами.

Об'єктом дослідження обране виробництво лікарських засобів на підприємствах, що виробляють лікарські препарати з урахуванням ринку споживання їх продукції в сучасних умовах.

1.4. Загальна методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою досліджень стали праці вчених-економістів, фармацевтів, лікарів, галузеві матеріали і фактичні дані з виробництва лікарських засобів в Україні та за кордоном.

Експериментальні дослідження базуються на застосуванні системного підходу з використанням рекомендацій та методичних підходів вчених і практичних працівників.

В роботі використані галузеві матеріали, результати наукових досліджень, виконаних за безпосередньою участю автора в Державно-

му науковому центрі лікарських засобів (м.Харків). В процесі дослідження використовувались: системний підхід, методи експертного аналізу, прогнозована екстраполяція, методи зіставлених оцінок.

1.5. Наукова новизна результатів, отриманих особисто автором. В дисертації одержані нові результати, які мають наукове значення:

виявлено тенденції розвитку виробництва медикаментів на перспективу за фармакотерапевтичними групами з урахуванням структури захворюваності населення;

теоретично обґрунтовано методичний підхід до прогнозування науково-технічного прогресу виробництва медикаментів;

досліджено потребу в лікарських засобах населення України;

рекомендовано основний показник ефективності науково-технічних заходів у фармацевтичній промисловості, який характеризується приростом товарної продукції за рахунок підвищення технічного рівня виробництва;

запропоновано класифікацію методів прогнозування при визначенні потреби в препаратах за фармакотерапевтичними групами;

запропоновано методичний підхід для визначення соціально-економічного ефекту від створення нових медикаментів, який враховує супутню економію при їх використанні.

1.6. Практична значимість роботи полягає в тому, що запропоновані розробки дозволяють вирішити конкретні питання забезпечення України лікарськими засобами на основі широкого використання ефективних інноваційних процесів, в розробці методичних підходів, прогнозуванні науково-технічного прогресу на фармацевтичному підприємстві.

Методичні розробки, висновки, пропозиції можуть також бути використані на підприємствах галузі.

1.7. Реалізація результатів дослідження. Запропоновані в дисертації методичні та практичні рекомендації щодо вибору найбільш ефективних напрямків науково-технічного прогресу, визначення потреби в медикаментах, матеріали з прогнозу розвитку виробництва лікарських засобів були схвалені Міністерством охорони здоров'я та Держкоммедбіопромом і знайшли застосування при формуванні перспектив розвитку підприємств, які виробляють лікарські засоби.

1.8. Апробація роботи. Матеріали дисертації доповідались і обговорювались на нарадах і засіданнях Держкоммедбіопрому,

Міністерства охорони здоров'я України (Київ, 1993-1994 рр.), науково-практичних конференціях, присвячених перспективам створення і виробництва лікарських засобів в Україні (Одеса, 1993 р.; Харків, 1995 р.).

1.9. Публікації результатів дослідження. За темою дисертації опубліковано 7 наукових статей загальним обсягом 3,45 ум.-др.арк.

1.10. Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Робота містить 140 сторінок машинописного тексту, 16 таблиць, 4 рисунки, список літератури з 123 найменувань.

2. ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, викладено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження.

В першому розділі - "Використання принципів маркетингу в нових умовах господарювання" - розкрито значення маркетингу як засобу управління ринком в сучасних умовах; показано місце науково-технічного прогресу в маркетинговій діяльності. Визначено значення прогнозування в системі науково-технічного прогресу, розглянуто концепцію маркетингу в фармацевтичній промисловості.

В другому розділі - "Аналіз виробництва лікарських засобів" - виявлено, що заявлена Міністерством охорони здоров'я потреба в лікарських засобах задовольняється не повністю. Обгрунтовано необхідність невідкладного вирішення проблеми по створенню та виробництву життєво необхідних і найважливіших лікарських засобів в Україні. Розглянуто сучасні тенденції розвитку фармацевтичної промисловості за кордоном. Вивчено структуру виробництва фармацевтичних товарів. Визначено й обгрунтовано проблеми створення виробництва лікарських засобів в Україні.

В третьому розділі - "Дослідження основних напрямків розвитку виробництва лікарських засобів" - розглянуто й обгрунтовано методичні прийоми науково-технічного прогнозування на підприємствах фармацевтичної промисловості. Сформульовано принципи прогнозування потреби в продукції фармацевтичної промисловості. Проаналізовано різні варіанти прогнозування на основі комплексного використання різних методів. Визначено показники ефективності науково-дослідних заходів по створенню ефективного механізму уп-

равління розвитку підприємств фармацевтичної промисловості; запропоновано методичний підхід до прогнозування потреби в лікарських засобах за фармакотерапевтичними групами препаратів.

У висновках узагальнено результати проведених досліджень.

3. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

3.1. Розкрито значення маркетингу як засобу управління ринком. Однією з характерних рис маркетингу є його підприємницька ініціатива, стратегія активного впливу на ринок, орієнтація на науково-технічний прогрес і високі наукоємні продукції. Особлива увага приділяється питанням реалізації науково-технічних досягнень при створенні нових видів продукції. Висока якість виробів стає найважливішою передумовою успішного виходу фірм на внутрішні та зовнішні ринки. Дослідження напрямків маркетингової діяльності звичайно завершується розробкою прогнозу, виявленням основних тенденцій розвитку відповідної галузі економіки. Науково-технічні прогнози розвитку стали невід'ємною часткою будь-якої програми розвитку виробництва.

3.2. Уточнено об'єкти дослідження і прогнозування в галузевій системі науково-технічного прогнозування, в яких першочерговими виступають:

перспективні види продукції;

потреби народного господарства;

науково-технічний, соціальний, екологічний та економічний ефекти розвитку виробництва.

В умовах переходу до ринкової економіки ці об'єкти отримують особливу роль в економічному прогнозі, який охоплює в єдності проблематику розвитку виробничих сил і виробничих відносин.

Економічний прогноз - науково-аналітична стадія процесу народно-господарського планування, дослідницька основа підготовки конкретних рішень і задач. Економічний прогноз окреслює галузі і можливості становлення реальних задач і мети, виявляє найважливіші проблеми, які повинні стати об'єктом розробки в планах.

В умовах ринкової економіки при розробці економічного прогнозу, коли вимагаються заходи, спрямовані на пристосовування до потреб ринку, усе більшого значення набуває нова система організації й управління виробничо-збутовою діяльністю, яка отримала назву "маркетинг".

Розвиток маркетингової діяльності на фармацевтичних підприємствах повинен формувати такий асортимент і якість медикаментів, які сприятимуть поточному і перспективному попиту. На першому етапі маркетингової діяльності необхідно спиратись на систему опитувань споживачів продукції з подальшою оцінкою кваліфікованими експертами - лікарями, спеціалістами. Необхідно також враховувати економічні умови, наявність потенційних конкурентів та їх можливості, гарантії забезпечення продукцією підприємств суміжників, наступних споживачів. Це свідчить про доцільність створення маркетингових служб і їх розвитку на підприємствах.

3.3. Аналіз стану фармацевтичної промисловості України показав, що для неї характерні: низький ступінь використання наявних потужностей, зниження асортименту продукції, що випускається.

Виробництво лікарських засобів в Україні здійснюється 16 підприємствами і фірмами. Але разом з тим заявлена потреба задовольняється не повністю.

Основні причини спостережаної тенденції зниження виробництва медикаментів були загальні для всіх заводів: нестача власної сировинної бази в Україні, високі договірні ціни на сировину, нестача або повна відсутність валютних коштів на оплату контрактів по постачанню сировини з-за кордону, а також відсутність інвестицій у фундаментальні розробки. Основні виробничі фонди діючих підприємств морально та фізично застаріли, на багатьох заводах їх знос складає 70 і більш відсотків.

Після проведеного аналізу задоволення потреби охорони здоров'я населення України лікарськими засобами за фармакотерапевтичними групами в асортименті, можна констатувати, що майже за всіма фармакотерапевтичними групами тільки 10-15 % життєво важливих препаратів від загальної їх кількості виробляються підприємствами України.

Слід зазначити, що з 1995 року спостерігається уповільнення темпів падіння економіки стосовно виробництва лікарських засобів, що дозволило дещо поліпшити, хоч і не повністю вирішити проблему забезпечення населення України лікарськими засобами.

3.4. Важливе місце посідають науково-дослідні розробки (НДР) по створенню та виробництву лікарських засобів. В Україні була розроблена єдина національна програма розвитку медичної, ветеринарної та мікробіологічної промисловості.

Базовою установою, яка координує основні програми, є Держав-

ний науковий центр лікарських засобів (м.Харків).

В наш час проводиться величезна робота по створенню лікарських препаратів-аналогів тим, що випускаються за кордоном, а також нових препаратів більш ефективних у порівнянні з існуючими.

Аналіз НДР, які проводяться інститутами та хіміко-фармацевтичними підприємствами України показав, що вони охоплюють лікарські препарати 268 найменувань 23 фармакотерапевтичних груп (рис.1). З цих препаратів оригінальні субстанції або композиції становлять близько 30 %.

Запропоновані деякі рекомендації відносно вирішення проблем, що накопичились в даній галузі і були виявлені в результаті дослідження. При визначенні найважливіших проблем галузевого розвитку поряд з вивченням першочергових напрямків науково-технічного прогресу необхідно враховувати існуючі умови виробництва і такі, що складаються в перспективному періоді і вимагають пріоритетного розвитку напрямків, які забезпечують збереження сировинних і інших ресурсів.

Аналіз вітчизняних науково-технічних розробок з виробництва медикаментів дозволяє зробити висновок про те, що в Україні є передумови для створення вітчизняних виробництв за окремими видами, відмовившись від закордонних поставок, використовуючи можливі кошти для технічного переозброєння підприємств.

3.5. Розкрито тенденції розвитку фармацевтичної промисловості за кордоном, визначено найбільш перспективні напрямки розвитку підприємств України, які випускають лікарські засоби.

Аналіз стану виробництва медикаментів за кордоном свідчить про його безперервне зростання. Середньорічні темпи приросту медикаментів з 1990 року складають до 15 %.

Передумовами успішного розвитку фармацевтичної промисловості стали: стійкий попит на лікарські засоби; постійне надходження капіталу, викликане високим рівнем прибутку в цій галузі (перевищує майже в 1,5 рази середній показник по обробній промисловості); розширення наукових досліджень, спрямованих на розробки нових ефективних препаратів.

Найбільш швидкими темпами зростало фармацевтичне виробництво в країнах Західної Європи.

Спостерігається тенденція зросту виробництва лікарських засобів під хімічною назвою "дженеріке". Основною причиною зростання є більш низькі ціни в порівнянні з запатентованими аналогами.

Питома вага

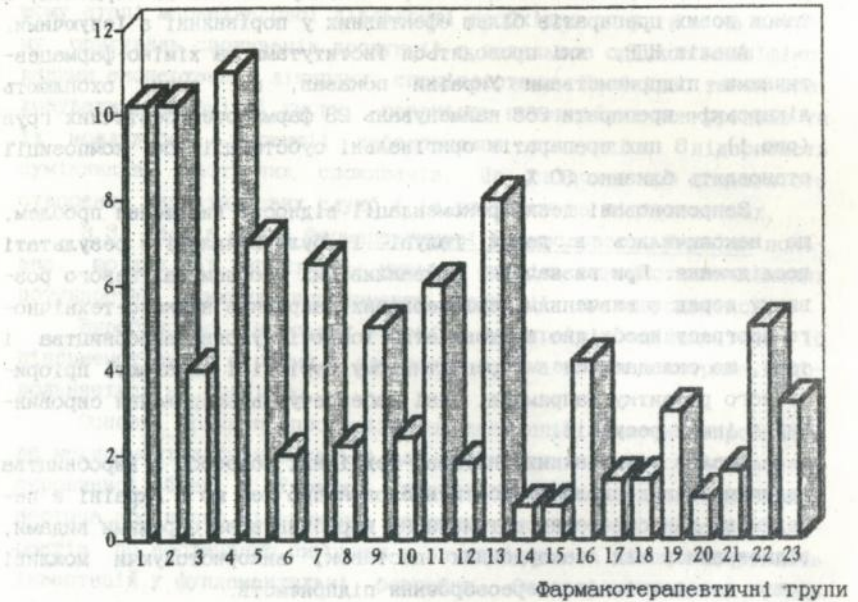

Рис.1. Перелік препаратів, по яких виконуються НДР організаціями України: 1 - серцево-судинні; 2 - психотропні; 3 - для лікування захворювань дихальної системи; 4 - протизапальні, жарознижуючі, анальгетики, антисептики; 5 - для лікування захворювань травної системи; 6 - протидіабетичні препарати; 7 - антибактеріальні; 8 - гормональні препарати; 9 - для захисту організму від несприятливих факторів; 10 - для дерматології; 11 - для урології; 12 - протипухлинні препарати; 13 - для корекції метаболізму; 14 - маточні засоби; 15 - протизаплідні засоби; 16 - препарати для очей; 17 - діагностичні препарати; 18 - засоби для хірургії, нитки, які розсмоктуються, салфетки; 19 - ранозагоючі, протиопікові; 20 - антигельментні препарати; 21 - імуномодуючі препарати; 22 - ферментні препарати; 23 - протирадіаційні препарати

Питома вага

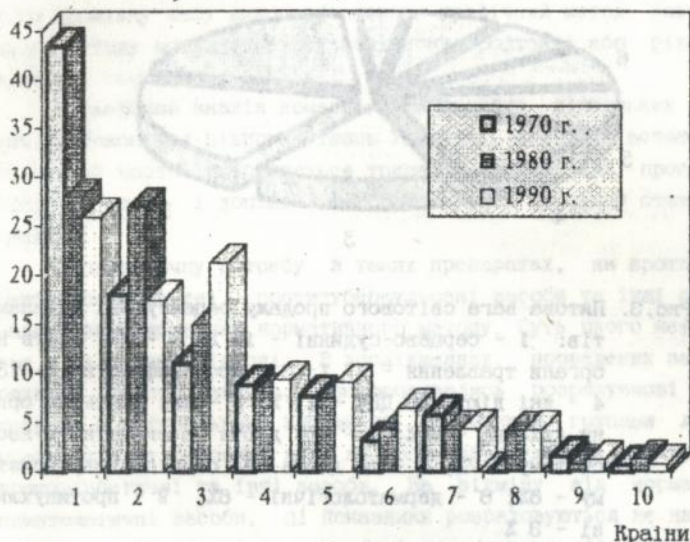

Рис.2. Питома вага країн у світовому продажі лікарських засобів: 1 - США; 2 - Японія; 3 - ФРН; 4 - Франція; 5 - Великобританія; 6 - Швейцарія; 7 - Італія; 8 - Іспанія; 9 - Нідерланди; 10 - Бельгія та Люксембург.

Сьогодні більше половини всього світового ринку лікарських засобів припадає на "дженерік". При цьому більше 60 % "дженерік" відноситься до 50 найбільш відомих та розповсюджених в світі препаратів. Очікується, що частка "дженерік" в загальносвітовому збуті зросте з 1994 по 2000 р. від 12,3 до 20,5 %. Слід зазначити стабільне зростання продажу лікарських засобів за межами власних країн. Темпи збільшення поставок лікарських засобів на зовнішній ринок постійно перевищують приріст з виробництва (рис.2).

В 1995 р. світовий продаж медикаментів оцінювався в 282,7 млрд.дол. (в цінах виробника) і за регіонами розподілявся таким чином: Північна Америка - 32,6 %, Африка, Азія, Австралія та Океанія - 31,7 %, Європа - 28,9 %, Латинська Америка - 6,8 %.

По фармакотерапевтичних групах ринок розділився таким чином (рис.3):

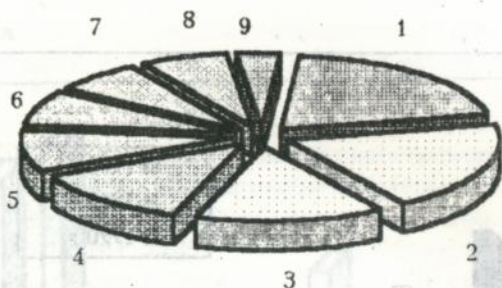

Рис.3. Питова вага світового продажу рецептурних медикаментів: 1 - серцево-судинні - 18 %; 2 - які діють на органи травлення - 17 %; 3 - протиінфекційні - 13%; 4 - які діють на ЦНС - 11 %; 5 - які діють на органи дихання - 8 %; 6 - що діють на скелетно-м'язову систему - 7%; 7 - що діють на сечо-статеву систему - 6%; 8 - дерматологічні - 6%; 9 - протипухлинні - 3 %.

Аналіз національної статистики зовнішньої торгівлі зарубіжних країн і періодики свідчить про збереження в найближчі роки тенденції розвитку фармацевтичної промисловості за кордоном. Маркетингові дослідження в галузі виробництва медикаментів за кордоном дозволили визначити сучасний стан і перспективи розвитку фармацевтичної промисловості в розвинутих країнах, які враховані при формуванні прогнозу розвитку підприємств вітчизняної фармацевції.

3.6. Досліджено і рекомендовано методичні прийоми прогнозування потреби в медикаментах і науково-технічного прогресу в фармацевтичній промисловості. Надзвичайна різномірність об'єкта дослідження наклала відбиток на характер побудови методичних підходів, які не мають єдиної процедури розрахунку.

При виборі методичного підходу для визначення прогностичної потреби в ліках використані такі методи: методика статистичного аналізу динаміки споживання лікарських препаратів за допомогою якої визначається перспективна потреба і пропозиції лікарських засобів, що тривалий час застосовувались в медичній практиці і

будуть знаходити застосування протягом найближчих 5-8 років.

Для дослідження динаміки споживання препарату протягом певного проміжку часу використовується графічний метод. Застосування цього методу можливе при рівномірному зростанні або рівномірному зниженні споживання ліків.

Проведений аналіз номенклатури готових лікарських засобів, які випускаються підприємствами України, дозволив встановити, що більша її частка виробляється тривалий час, і для прогнозування потреби можна і доцільно використовувати методичку статистичного аналізу.

Прогностичну потребу в таких препаратах, як протипухлинні, рентгеноконтрастні, протитуберкульозні засоби та інші розраховували з використанням нормативного методу. Суть цього методу полягає в цільовому підході. В дослідженнях, проведених за безпосередньою участю автора, застосовувались розрахункові нормативи потреби в натуральному вираженні за такими групами лікарських препаратів етіотропної дії, як протитуберкульозні, протипухлинні, протидіабетичні та інші засоби. На відміну від нормативів на симптоматичні засоби, ці показники розраховуються не на душу населення, а на одного хворого (згідно з даними офіційної статистики захворюваності і вибіркового обстеження за більш деталізованими, приватними нозологічними групами і видами хвороб, а також окремими локалізаціями).

Розрахунок потреби необхідної кількості лікарських засобів на період, що планується (прогнозується), здійснюється по формулі:

$$S = \sum_{k=1}^n L_i K_{i\text{нр}} Q_i$$

де S - потреба в препараті (т, тис.уп., тис.амп., тис.фл.); $K_{i\text{нр}}$ - коефіцієнт застосування препарату при даному захворюванні; n - кількість нозологічних форм захворювань; i - порядковий номер захворювання або його локалізації; Q - кількість хворих i -ої нозологічною формою захворювання або його локалізації; L_i - середня розрахункова доза на одного хворого.

Поряд з перерахованими методами при прогнозуванні потреби використовувався метод експертних оцінок, який в медичній промисловості повинен відігравати особливо важливу роль.

Інформаційним масивом для розробки прогнозів методом экс-

пертих оцінок є набір заповнених експертом таблиць та анкет. Таблиці містять перелік чітко сформульованих питань. Усереднена колективна відповідь на будь-яке питання визначається за наступною схемою:

1. Розраховується сума балів для кожного експерта (L_1).

2. Сума балів кожного експерта нормується відносно 10:

$$L_1 = \frac{L_1}{10}$$

3. Визначається сума нормованих балів всіх експертів, що відповідають на питання:

$$B = \sum L_1$$

4. Знаходиться питома вага відповіді кожного експерта в загальній масі відповідей на поставлене питання:

$$B_1 = \frac{L_1}{B}$$

5. Розраховується усереднена і колективна відповідь:

$$X = \sum B_1 X_1 = B_1 X_1 + B_2 X_2 + \dots + B_n X_n$$

де X_1 - відповідь конкретного експерта на питання.

6. Визначається середнє квадратичне відхилення відповідей колективу експертів (відмінність відповіді кожного експерта від середньої прийнятої відповіді):

$$6 = \sqrt{\sum B_1 (\bar{X} - X_1)^2}$$

Метод експертних оцінок використовується як в цілому по відношенню до обсягу потреби в препаратах, так і до параметрів, які необхідні для розрахунку нормативним методом (курсва доза, кількість курсів на рік, коефіцієнт застосування на рік і т.п.).

3.7. Рекомендовано класифікацію по застосуванню різних методів прогнозу потреби в препаратах (табл.1), а також перелік спеціальностей клініцистів, що використовують препарати в своїй практиці і можуть виступати експертами.

3.8. Проведено розрахунок прогнозу потреби в медикаментах за фармакотерапевтичними групами на підставі динаміки фактичних захворювань в Україні. Прогноз потреби населення України у медикаментах проводився з використанням різних методів.

Прогноз потреби методом експертних оцінок здійснювався на підставі складеної спеціальної анкети "Прогностична оцінка потреби в лікарських засобах". В анкеті міститься прохання описати,

Рекомендації до застосування різних методів прогнозування для визначення потреби в деяких препаратах основних фармакотерапевтичних груп

Назва фармакотерапевтичних груп і препаратів	Методи: Е-екстраполяція; Н-нормативний; ЕО-експертних оцінок; СОН-соціологічне обстеження населення				Перелік спеціалістів, що застосовують препарати	Примітка
	Е	Н	ЕО	СОН		
Протитуберкульозні	Е	Н			Фтизіатри, терапевти	Спектр дії вузький, усі препарати призначені для лікування туберкульозу
Протималярійні	Е	Н	ЕО		Терапевти, інфекціоністи, епідеміологи	Спектр дії вузький

якою на думку експерта буде динаміка потреби препаратів. Крім того, експертам було запропоновано визначити найбільш ефективні препарати із застосовуваних за фармакотерапевтичними групами і застарілі, які не користуються попитом.

Вихідною базою для таких оцінок експертам були запропоновані дані про захворюваність за 4 роки, споживання ліків за кордоном, а також орієнтована потреба, одержана різними (описаними раніше) методами за період 1991-1995 рр. (рис.4,5).

Компетентність експертів в даній роботі прийнята приблизно однаковою і обумовлена кваліфікацією клініцистів різного профілю (хірурги, інфекціоністи, кардіологи, пульмонологи та ін.).

Дані про призначення препаратів і обсяги їх фактичного споживання, вказані в диспансерних історіях хвороб, були основою для визначення загальнорічного споживання препаратів, що вивчаються, одним хворим.

Як приклад наведений прогноз споживання антиперетиків та сульфадимезину для України на перспективу (табл.2).

На підставі зростання і прогнозу захворювань за нозологічними групами проведено розрахунок перспективної потреби препаратів.

Питома вага

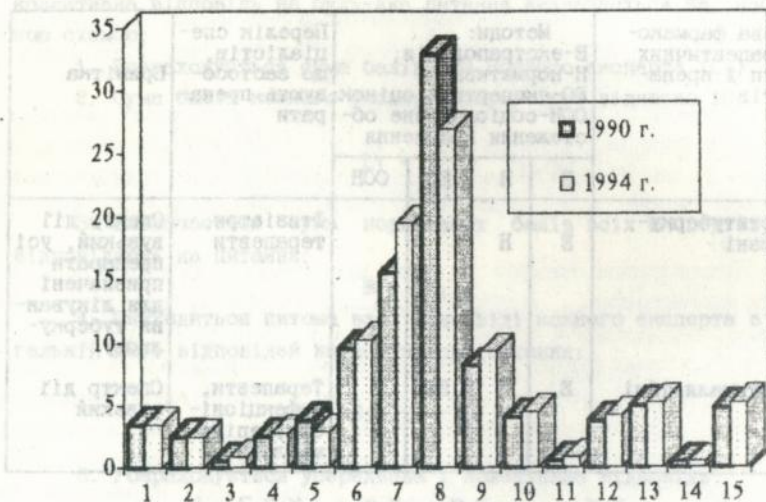

Рис. 4. Питома вага зареєстрованих захворювань населення України (1990-1994 рр.):

- 1 - інфекційні захворювання;
- 2 - новоутворення;
- 3 - захворювання крові та кровотворних органів;
- 4 - хвороби ендокринної системи, розладу живлення, порушення обміну речовин та імунітету;
- 5 - психічні розлади;
- 6 - хвороби нервової системи та органів чуття;
- 7 - хвороби системи кровообігу;
- 8 - хвороби органів дихання;
- 9 - хвороби органів травлення;
- 10 - хвороби сечо-статевої системи;
- 11 - ускладнення вагітності, пологів та післяпологового періоду;
- 12 - хвороби шкіри та підшкірної клітковини;
- 13 - хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини;
- 14 - вроджені аномалії;
- 15 - травми та отруєння.

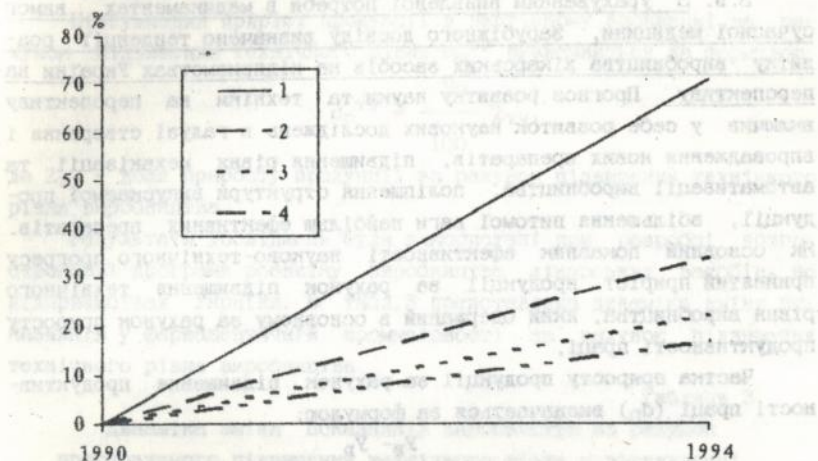

Рис. 5. Зростання захворюваності населення (1 - крові та кровотворних органів; 2 - системи кровообігу; 3 - сечо-статевої системи; 4 - ендокринної системи, порушення обміну речовин та імунітету)

Таблиця 2
Прогностична оцінка споживання антиперетиків
для лікування хворих ревматизмом

Назва препаратів	Норма препарату на курс лікування, г	Коеф. використання, %	Споживання препаратів (т)			
			1985р.	1993р.	1995р.	Прогноз
Анальгін	60	20	3,95	4,22	5,07	6,08
Бутадіон	12	5	0,2	0,21	0,25	0,30
Ацетилсаліцилова кислота	270	90	79,95	85,54	102,6	123,2
Сульфадиметоксин	12	10	0,39	0,42	0,51	0,61
Індометацин	6	30-45 (37)	0,72	0,77	0,93	1,12
Кількість хворих, тис.чол.			329	352	422,4	507

3.9. З урахуванням виявленої потреби в медикаментах, вимог сучасної медицини, зарубіжного досвіду визначено тенденції розвитку виробництва лікарських засобів на підприємствах України на перспективу. Прогноз розвитку науки та техніки на перспективу включив у себе розвиток наукових досліджень в галузі створення і впровадження нових препаратів, підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва, поліпшення структури випускаємої продукції, збільшення питомої ваги найбільш ефективних препаратів. Як основний показник ефективності науково-технічного прогресу прийнятий приріст продукції за рахунок підвищення технічного рівня виробництва, який одержаний в основному за рахунок приросту продуктивності праці.

Частка приросту продукції за рахунок підвищення продуктивності праці (d_n) визначається за формулою:

$$d_n = \frac{y_B - y_P}{y_B} 100 ,$$

де y_B - відсоток приросту обсягу випускаємої продукції в звітному (плановому) періоді у порівнянні з базовим; y_P - відсоток приросту (зниження) кількості працюючих в звітному (плановому) періоді у порівнянні з базовим.

При розрахуванні приросту продукції було враховане відносне зменшення кількості працівників за рахунок підвищення технічного рівня:

$$Z_{Ty} = \frac{\mathcal{E}_{Ty}^R}{\mathcal{E}_{Ob}^R} 100 .$$

де Z_{Ty} - відсоток відносного зменшення кількості працівників за рахунок підвищення технічного рівня виробництва в загальній відносній кількості працівників; \mathcal{E}_{Ty}^R - відносне зменшення кількості працівників за рахунок підвищення технічного рівня виробництва; \mathcal{E}_{Ob}^R - загальна відносна економія кількості.

Відносне зменшення кількості працівників за рахунок підвищення технічного рівня виробництва (\mathcal{E}_{Ty}^R) визначається за формулою:

$$\mathcal{E}_{Ty}^R = \frac{A_n}{P_c} - \frac{A_n}{P_n} ,$$

де A_n - річний обсяг продукції, що виробляється після впровадження заходів по підвищенню технічного рівня; P_c, P_n - річна продук-

тивність праці до і після впровадження цих заходів.

Підсумковий приріст продукції в вартісному вираженні за рахунок підвищення технічного рівня d_n^{TV} визначається за формулою:

$$d_n^{TV} = \frac{d_n}{100} Z_{TV},$$

де Z_{TV} - доля приросту продукції за рахунок підвищення технічного рівня виробництва.

Результати досліджень були використані при розробці довгострокової програми розвитку виробництва лікарських засобів на підприємствах України. В табл.3 представлена динаміка зміни показників у фармацевтичній промисловості за рахунок підвищення технічного рівня виробництва.

Таблиця 3

Динаміка зміни показників виробництва за рахунок прогнозованого підвищення технічного рівня у зіставленні з 1995 р. (%)

п/п	Показники	Прогноз
1.	Приріст товарної продукції	114,0
2.	Кількість персоналу	101,9
3.	Частка приросту продукції за рахунок підвищення продуктивності праці	77,1
4.	Частка приросту продукції за рахунок технічного рівня	64,2

3.10. Використавши досвід вчених економістів по визначенню економічного ефекту в області створення нової техніки, а також специфіку охорони здоров'я, запропоновано підхід до визначення соціального ефекту забезпечення населення лікарськими засобами з урахуванням супутнього економічного ефекту. Річний економічний ефект від виробництва і використання нових лікарських засобів визначається за формулою:

де $E_t^{H/x}$ - народногосподарський ефект в t-му році; E_t^{np} - еко-

номічний ефект у виробництві в t -му році; $\mathcal{E}_t^{\text{потр}}$ - економічний ефект споживача в t -му році; $\mathcal{E}_t^{\text{соп}}$ - супутній соціально-економічний ефект від використання лікарських засобів в t -му році; \mathcal{E}_p - річні витрати на розробку.

Річний економічний ефект у виробництві визначається за формулою:

$$\mathcal{E}_t^{\text{пр}} = (\Pi_{t1} - C_{t1}) A_{t1} - \mathcal{E}_{\text{осв1}}$$

де $\mathcal{E}_t^{\text{пр}}$ - економічний ефект в t -му році від виробництва нового препарату на i -му підприємстві; Π_{t1}, C_{t1} - ціна і собівартість виробництва в t -му році нового препарату на i -му підприємстві; A_{t1} - річний обсяг виробництва нового препарату в t -му році на i -му підприємстві; $\mathcal{E}_{\text{осв1}}$ - витрати i -го підприємства на освоєння виробництва нового препарату.

Річний економічний ефект у споживача від використання нових препаратів визначається за формулою:

$$\mathcal{E}_t^{\text{потр}} = (C_{t1}^{\text{кл}} - C_{t2}^{\text{кл}}) \frac{A_t}{D_2} - \mathcal{E}_{\text{вп}}$$

де $\mathcal{E}_t^{\text{потр}}$ - річний економічний ефект від використання нового препарату; $C_{t1}^{\text{кл}}, C_{t2}^{\text{кл}}$ - вартість курсу лікування із застосуванням базового і нового лікарського засобу; A_t - річний обсяг виробництва (натуральні одиниці); D_2 - доза курсу лікування новим препаратом (натуральні одиниці); $\mathcal{E}_{\text{вп}}$ - одноразові витрати, пов'язані з впровадженням нового препарату (без урахування його вартості).

Вартість курсу лікування ($C_{t1(2)}^{\text{кл}}$) визначається виходячи з дози курсу лікування порівнюваних препаратів і їх роздрібної ціни:

$$C_{t1(2)}^{\text{кл}} = D_{1(2)} \Pi_{1(2)}^p$$

де $D_{1(2)}$ - курсова доза лікування базовим і новим препаратами (натуральні одиниці); $\Pi_{1(2)}^p$ - роздрібна ціна базового і нового препаратів.

Супутній соціально-економічний ефект застосування нових лікарських засобів може бути визначений при наявності необхідних даних лікувально-профілактичних установ за формулою:

$$\mathcal{E}_t^{\text{соп}} = Y_{t1} - Y_{t2}$$

де $\mathcal{E}_t^{\text{соп}}$ - супутній соціально-економічний ефект від застосування нового лікарського засобу в t -му році; Y_{t1}, Y_{t2} - збитки відповідно до і після застосування нового лікарського засобу.

Складові збитків це: недовироблена за дні хвороби продукція, виплата допомог з тимчасової непрацездатності за рахунок соціального страхування, витрати на лікування.

Важливе значення при визначенні ефективності створення нових препаратів має оцінка економічного ефекту від їх відтворення замість імпортованих. При значних закупках імпортованих препаратів витрачаються великі суми вільно конвертованої валюти. Скорочення цих витрат - важлива економічна задача. Основною оцінкою цього ефекту є річна економія, яка одержується від різниці валютних витрат (надходжень) і витрат на вітчизняне виробництво.

Розрахунок річного економічного ефекту (E_n) від відтворення імпортуємих препаратів здійснюється за формулою:

$$E_n = (B_n K_B - E_n) A_n,$$

де B_n - валютні витрати на одиницю продукції; K_B - коефіцієнт перерахунку валютних коштів у внутрішні; E_n - витрати на вітчизняне виробництво одиниці продукції, яка замінює імпортовану; A_n - річний обсяг імпортованих препаратів, які були замінені вітчизняними (натуральні одиниці).

Визначення соціально-економічної ефективності препаратів дозволить створити обґрунтовану систему економічного стимулювання виробництва нових вітчизняних препаратів.

3.11. Основні висновки наукового дослідження:

Розробки автора доповнюють та уточнюють питання теорії та практики маркетингового стратегічного планування на підприємстві. Вони дають можливість:

практично дослідити ринок виробництва та використання лікарських засобів і рекомендувати напрямки розвитку економіки підприємств фармацевтичної промисловості;

організувати інноваційний процес фармацевтичного підприємства, який забезпечує зростання ефективності виробництва;

оцінити ефективність створення лікарських засобів вітчизняного виробництва та використання їх при розробці програм виробництва.

4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ОПУБЛІКОВАНІ В РОБОТАХ:

4.1. Рассоха Т.Н., Чайка Л.И., Мерцалова Е.Н., Попова Л.П., Дробязко Л.В. и др. Методические рекомендации по разработке прогноза развития медицинской промышленности до 2000 г.- В кн.: Науч.-технич. и информ.-рекл. ежемес. бюл. "Фармаком", 1(18)94.- Харьков: В.и., 1994.- С.1-19.

Особистий внесок автора: досліджено демографічні зміни та динаміку захворювань населення України.

4.2. Розсоха Т.М., Дробязко Л.В. та ін. Прогнозування потреби України в готових лікарських засобах різних фармако-терапевтичних груп. //Вісник фармації.- 1994.- N 1-2.- С. 5-8.

Особистий внесок автора: виконано аналіз стану виробництва лікарських засобів в Україні.

4.3. Розсоха Т.М., Чайка Л.И., Дробязко Л.В. та ін. Прогноз науково-технічного прогресу медичної промисловості - необхідна умова для перспективи задоволення потреби охорони здоров'я України в медикаментах //Фармацев. журн.- 1995.- N 6.- С. 51-53.

Особистий внесок автора: проведено аналіз існуючої в Україні номенклатури за деякими фармакотерапевтичними групами.

4.4. Рассоха Т.Н., Дробязко Л.В. и др. Прогноз удовлетворения потребности здравоохранения Украины в готовых лекарственных средствах на период 1995-2000 гг. - В кн.: Тез. докл. науч.-практ. конф. "Перспективы создания и производства лекарственных средств в Украине", 4-8 окт.1993г.- Харьков: В.и.,1993.- С.177-178.

Особистий внесок автора: розглянуто деякі аспекти фінансування НДР в області створення лікарських засобів.

4.5. Дробязко Л.В., Рассоха Т.Н. Прогнозирование потребности в лекарственных средствах и развитие химфармпроизводства.- В кн.: Тез. докл. науч.-практ. конф. "Научные достижения и проблемы производства готовых лекарственных средств", 20-22 сент. 1995 г.- Харьков: В.и., 1995.- С.83-84.

Особистий внесок автора: виявлено сучасні тенденції розвитку фармацевтичної промисловості за кордоном.

4.6. Дробязко Л.В. Прогноз науково-технічного прогресу - одна з основних складових маркетингу.- ХДЕУ.- Харків, 1996.- 9 с. Деп. в УкрІНТЕІ, 02.12.96, N 250-УК96.

4.7. Дробязко Л.В. Концепція маркетингу в фармацевтичній промисловості. - ХДЕУ.- Харків, 1996.- 10 с.- Деп. в УкрІНТЕІ, 02.12.96, N 251-УК96.

Drobjzpk L.V. Marketing strategic planning of the manufacture on the industrial enterprise.

The dissertation is presented for Candidate of Economic Science degree according to the speciality 08.06.03 - "Marketing".

Kharkov State Economic University, Kharkov, 1997.

The systematic approach to the prognostication of the need for pharmaceuticals is depended. The prospect trends of pharmaceuticals production development through the pharmacotherapeutic groups in terms of the population sick rate structure are revealed. The classification of prognostication methods on the determination of the need for pharmaceuticals through the pharmacotherapeutic groups is proposed. The main index of the efficiency of scientific and technical measures at the pharmaceutical industry enterprises characterized by an output increase through the production technical level upgrading is recommended. The systematic approach to the social and economical effect of the new pharmaceuticals creation which considers the accompanying effect when employing is suggested.

Дробязко Л. В. Маркетинговое стратегическое планирование производства на предприятии.

Диссертация в форме рукописи на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.03 - "Маркетинг".

Харьковский государственный экономический университет, Харьков, 1997.

Защищается методический подход к прогнозированию потребности в лекарственных препаратах. Выявлены тенденции развития производства лекарственных средств на перспективу по фармакотерапевтическим группам с учетом структуры заболеваемости населения. Предложена классификация методов прогнозирования при определении потребности в препаратах по фармакотерапевтическим группам. Рекомендован основной показатель эффективности научно-технических мероприятий на предприятиях фармацевтической промышленности, характеризующийся приростом продукции за счет повышения технического уровня производства. Предложен методический подход к определению социально-экономического эффекта от создания новых лекарственных средств, учитывающий сопутствующий эффект при их использовании.

Ключові слова: прогнозування лікарських засобів, методики, науково-технічний прогрес, соціально-економічна ефективність.

438057

АВ 37.975
АВ 37.975

ДРОБЯЗКО ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА

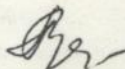
**МАРКЕТИНГОВЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА
НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Спеціальність 08.06.03 - "Маркетинг"

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

 Р.-Г. Пушкар

Підписано до друку *19.05.97* . Формат 60x84 1/16.

Папір друкарський N 1. Друк офсетний. Обсяг 1,0 ум.-др.арк.

Тираж 100 прим. Зам. N 265 . Безкоштовно.

РВВ ХДЕУ, 310001, м.Харків, пр.Леніна 9а.